

Секція: Державне управління, самоврядування і державна служба

Мартишин Денис Сергійович

доктор наук з державного управління,

доктор теології, доцент,

завідувач кафедри теології та християнської комунікації

Міжрегіональна Академія управління персоналом

м. Київ, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПРАВОСЛАВНИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ

Актуальність теоретичного осмислення соціальної політики Православної Церкви, характеру її впливу на процеси формування Української держави та нової модерної української нації є очевидним. Проблема становлення ідентичності Українського Православ'я стає центральною, оскільки ці питання виступають синтезом об'єктивних і суб'єктивних ознак буття українського народу як чинника державної консолідації. Сучасні наукові уявлення про роль і місце Церкви в українському державотворенні складаються під впливом різних тлумачень сутності діалогу Церкви і держави. Для Православної Церкви в Україні проблеми соціальної політики, діалогу релігії, держави і суспільства є актуальними, оскільки здобуття автокефалії поставило Українське Православ'я перед вибором нової моделі спілкування з державою, громадою, суспільством і усім світовим Православ'ям. Слід зауважити, що доволі важливим науковим напрацюванням останніх років стали дослідження проблем діалогу держави, суспільства і Церкви в Україні, що представлені такими знаними авторами, як А. Аржаковський, В. Бондаренко, О. Горкуша, А. Денисенко, В. Єленський, Ю. Кальниш, А. Колодний, М. Маринович, Р. Небожук, Ю. Решетніков, О. Саган, Р.

Соловій, Л. Филипович, Г. Христокін, В. Хромець, М. Черенков, Ю. Чорноморець, Г. Щокін, А. Юраш.

Вивчаючи сутність соціальної доктрини Християнських Церков України, взаємозв'язок соціальної думки Церкви з державним управлінням, політологією, філософією, варто звернутися до наукових розробок таких церковних ієрархів та богословів: патріарха Варфоломія (Архондоніса), митрополита Володимира (Сабодана), митрополита Епіфанія (Думенка), митрополита Олександра (Драбинки), митрополита Димитрія (Рудюка), митрополита Мішеля (Ляроша), митрополита Мефодія (Кудрякова), архієпископа Ігоря (Ісіченка), верховного архієпископа, кардинала Любомира (Гузара), верховного архієпископа Святослава (Шевчука), митрополита Бориса (Гудзяка), єпископа Віктора (Бедя), єпископа Гавриїла (Кризини), архімандрита Кирила (Говоруна), протоієрея Олександра Трофимлюка, протоієрея Георгія Коваленка, протоієрея Андрія Дудченка, священника Павла Бочкова. Неважко помітити, що в останні десятиріччя проблематика соціального вчення Українського Православ'я привертає особливу увагу церковних діячів і багатьох світських науковців. Але на сьогодні комплексних досліджень, присвячених розгляду соціальної політики Православної Церкви, практично немає [1; 3; 10].

Наголосимо, що обрана Православною Церквою в Україні парадигма зміцнення національного державотворення потребує осмислення універсальних цінностей християнства, соціальної політики, соціального служіння Церкви та кризи соборності. Ця проблема залишається недостатньо дослідженою священнослужителями, концептуально неосмисленою сучасною богословською наукою. Зокрема, теологією не узагальнена сучасна соціальна політика Церкви, передусім її реалізація у контексті державотворчих процесів в Україні.

Глибоко переконані, що впевнений поступ Церкви до духовного

оновлення і трансформації парафіяльного буття (модернізації) передбачає, зокрема, й наукову інтеграцію Церкви в сучасний освітній простір, опанування й залучення до теологічного наукового дискурсу методології та категоріального апарату світської науки (адже за радянських часів взагалі не існувало науки «теологія»). Зокрема, у сучасній українській науці досить часто підозріло ставляться до теології у полі наукового дискурсу. Безумовно, що проблема визначення і вивчення соціальної політики Церкви є неоднозначною і потребує ґрунтовного дослідження. З точки зору соціального вчення Церкви не підлягає сумніву, що християнство впливає на соціальну політику держави. Християнин відповідно до своїх духовних ідеалів має утверджувати свої політичні і соціальні дії у реальних процесах державотворення, враховуючи реальні виклики сучасного світу [5-8].

Зауважимо, що соціальна політика церкви — це система церковних форм і методів духовної і соціальної діяльності за відповідними напрямками: виховання, освіта, бізнес, багатогранна професійна діяльність, катехізація, просвітництво, капеланство, соціальна робота, розгалужена громадська діяльність, місіонерство. Саме це і є складовою священної місії християнства у світі, яку здійснюють церковні структури (синодальні відділи, єпархії, релігійні громади) та громадські організації (братства, згромадження, духовні центри) [3, с. 61-65].

Таким чином, соціальна політика Церкви має будуватися на науково-богословському, соціологічному й політичному осмисленні минулого, сучасного і майбутнього християнства, місії Церкви, її проповіді, соціального служіння, соціальної роботи, сфери суспільних відносин (Церква і держава; Церква і суспільство; Церква і людина). Наголосимо, що роль соціальної політики Церкви в житті суспільства важко переоцінити. Метою соціальної політики Церкви є мобілізація її матеріальних і духовних ресурсів для виконання священної місії

християнства — розбудови життя соціуму у світлі цінностей Євангелія.

Зазначимо, що ідея розбудови соціальної політики Церкви відповідає біблійним засадам формування місії християнства, релігійній етиці, християнській моралі, духовним цінностям і прагненням християнського світу до соборності, єдності, соціальної справедливості, свободи, гідності й самореалізації людської особистості. На нашу думку, саме соціальна політика Православної Церкви України може стати ціннісною складовою національної доктрини державотворення. Без духовного фундаменту та духовної ідеї ніяка держава не може існувати й розвиватися. На нашу думку, розвиток Української держави, громадянського суспільства і нації в цілому без національної ідеї на основі релігійних переконань та духовних цінностей так само неможливий, як життя тіла без душі.

Отже, зауважимо, що загальними складовими соціальної політики Церкви є:

- теоретичні і методологічні основи християнської теології (релігійні цінності, світогляд, картини світу, синтез різних суспільних і теологічних наук);
- соціальне вчення Церкви і державне управління, що у синтезі створюють загальні стратегічні цілі і програми сучасної політики і процесів державотворення;
- конкретні духовні й соціальні завдання в житті християнина, реалізація християнської місії, безпосередня практична діяльність у житті релігійних громад та сучасного суспільства (освіта, наука, бізнес, політика, історія, культура, мистецтво);
- практичні дії релігійних громад з реалізації державної соціальної та гуманітарної політики;
- систематичний науково-богословський аналіз отриманих практичних результатів із життя соціуму та держави;
- коригування відповідно до результатів цього аналізу всіх попередніх

ланок формування і здійснення соціальної політики Церкви (зворотний зв'язок).

Підсумовуючи, зазначимо, соціальна доктрина християнства під соціальною політикою Церкви розуміє ціннісні вектори розвитку суспільства, теологічні питання, практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких релігійні громади впливають на сучасне суспільство, будь-яку політичну, культурну, соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей, а згідно з характером факторів впливу церковна наука виокремлює духовні, політичні, економічні та соціальні інтереси християнського світу.

Література

1. Маринович Мирослав. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми» / Передмова Адріана Сливоцького. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
2. Мартишин Д. С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія. К.: ДП «Вид. Дім «Персонал», 2017. 272 с.
3. Мартишин Д. С. Соціальна доктрина православної церкви в державотворчих процесах України: теоретико-методологічні засади : монографія. К: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 514 с.
4. Мартишин Д. С. Православні церкви України: реалії та перспективи розвитку соціального служіння у контексті державотворення // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1436>.
5. Мартышин Д. С. Введение в социальное учение Православной Церкви : учеб. пособие. К.: Издательство Лира-К, 2013. 306 с.

6. Мартышин Д. С. Вклад русской религиозной философии в развитие социальной мысли христианства. К.: Издательство Лира-К, 2016. 124 с.
7. Мартышин Д. С. Основы социальной работы Православной Церкви в Украине: учебное пособие. К.: Издательство Лира-К, 2015. 198 с.
8. Мартышин Д. С. Основы христианской эсхатологии: учеб. пособие. К.: Издательство Лира-К, 2015. — 124 с.
9. Щокін Г. В. Основи політичної науки. Київ : МАУП, 2006. 184 с.
10. Щокін Г. В. Україна і світ на зламі історії. Київ : МАУП, 2007. 52 с.